LAUSUNTO

Talousvaliokunta
E 159/2022 vp

SUOMEN SÄHKÖNKÄYTTÄJÄT RY:N LAUSUNTO ASIASTA E 159/2022 VP

Suomen Sähkönkäyttäjät ry (ELFi) kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä Suomen ennakkovaikuttamislinjauksista EU:n tulevaan sähkömarkkinamallia koskevaan aloitteeseen.

ELFille EU:n sähkömarkkinamalli ja sen kehitys on keskeistä yritysten kustannusrakenteille ja riskienhallinnalle. Olemme sähkön netto-ostajia kaupan, teollisuuden ja palvelualoilta, joille luotettavat sähkömarkkinat ovat osa normaalia liiketoimintaprosessia. Luottamuksen menettäminen markkinoiden kykyyn hinnoitella sähkö olisi katastrofi.

Asian tärkeyden takia, olemme hyvin aktiivisesti osaltamme vaikuttaneet EU:ssa nykyisen energiapohjaisen markkinamallin kehittämisen puolesta aina syyskuusta 2022 asti. Pelkäämme korkeiden sähkön hintojen luovan merkittävän poliittisen paineen, etenkin Etelä-Euroopan maiden osalta, siirtymiseen keskitetysti ohjattuun ja vähemmän markkinaehtoiseen market design:iin.

Vaikka talvesta 2022–23 näytetään selviävän EU:ssa ennakoitua pienemmin ongelmin, on uusia haasteita näköpiirissä. Useimpien EU:n skenaarioiden mukaan vuoteen 2030 mennessä rakennetaan EU:hun huomattavasti uutta uusiutuvan sähkön tuotantoa, ja samalla suljetaan polttoon perustuvia voimalaitoksia. Kapasiteettipoistuman myötä uhka lyhytaikaisille hyvin korkeille alueellisille sähkönhinnoille kasvaa merkittävästi, ja samalla myös lisääntyy riski kansalaisten voimakkaille reaktiolle korkeita hintoja ja markkinaa vastaan. Kyseisen kaltaisia valitettavia tapauksia on EU:ssa ollut esimerkiksi liikennepolttoaineiden hintojen nostojen osalta.

Mielestämme EU:n sähkömarkkinamallia olisi syytä kehittää tulevien voimakkaiden reaktioiden välttämiseksi. Keskeistä mallin kehittämisessä olisi se, että malli itsessään ilman tukimekanismeja tarjoaisi tulevaisuudessa markkinaosapuolille luotettavan, teknologianeutraalin, kustannustehokkaan ja EU:n laajuisen tavan muodostaa sähkölle hinta eripuolille EU:ta.

Suomen ennakkovalmistautumislinjauksiin suhtaudumme pääosin myönteisesti, mutta tahdomme tuoda jokaiseen kohtaan erikseen esille hallintonäkökulman lisäksi myös asiakasnäkökulman.

ELFIN YKSITYISKOHTAISET KOMMENTIT SUOMEN ENNAKKOVAIKUTTAMISLINJAUKSISTA.

[Nykyisessä marginaalihinnoitteluun perustuvassa markkinamallissa voimalaitokset otetaan käyttöön niiden tuotantokustannusten mukaisessa järjestyksessä, ja esimerkiksi investointisignaalit päästöttömälle sähköntuotannolle ovat olleet riittäviä.]

ELFi: Tämä merit order -periaate kuuluu olennaisena osana energiapohjaiseen markkinamalliin, joka on EU:ssa käytössä. ELFin analyysin mukaan mm. Suomessa joulukuussa

2022 esiintyneiden poikkeuksellisten korkeiden hintojen rajatuotantona on voinut olla myös suomalainen vesivoima, jonka tuotantokustannukset ovat murto-osa hiilivoiman rajakustannuksista. Toteutuneiden hintojen perusteella arvioiden ei mielestämme ole varmaa, otetaanko voimalaitokset aina käyttöön niiden tuotantokustannuksien mukaan.

Sähkön hintaan perustuvat Investointisignaalit ja -mahdollisuudet erityisesti Suomessa ovat tuomassa merkittävästi uutta tuulivoimaa. Useassa Keski-Euroopan maassa uutta uusiutuvaa tuotantoa ei olla saatu suuria määriä markkinoille ilman erityisiä tukimekanismeja. Näihin ongelmiin etsitään kaupallisia sekä yhteiskunnan varoilla tuettuja ratkaisuja komission market design -kuulemisessa.

1. *Säilytetään markkinamallin markkinaehtoisuus*

   ELFi: Keskeistä markkinaehtoisuudelle on se, että tunneittain syntyvään hintasignaaliin voidaan ostajien ja myyjien kesken luottaa. Luotettavan hinnan pohjalle on mahdollista rakentaa finanssisopimuksia sähkön hankintaan ja myyntiin sekä uusinvestointeja varten.

   Niin kutsutun inframarginaalituotannon pääomapohjainen tuotto alentaisi sähkön hintatasoja hetkellisesti, mutta näkemyksemme mukaan se synnyttäisi kustannustehottomuutta tai jopa taloudellista väärinkäyttöä tuleviin investointeihin.

   Ehdotamme, että Suomen tulisi tavoitella tulevaisuuteen energiaperusteista markkinamallia, joka kohtuullistaisi sähkön hintatasoa EU:ssa kehittämällä edelleen sähkön hinnan määräytymismekanismia.

2. *Säilytetään voimalaitosten ajojärjestys*

   ELFi: Tuemme täysin ajatusta, jossa voimalaitokset tulee ottaa käyttöön niiden tuotantokustannusten mukaisessa järjestyksessä. Suomen tulisi valmistella EU:lle konkreettinen esitys, jolla kyseinen toimintatapa markkinoilla pystytään varmentamaan. Suomen ehdottamaa mallia voitaisiin mahdollisesti testata Pohjoismaisilla sähkömarkkinoilla.

3. *Turvataan toimintaedellytykset sekä päästöttömälle sähköntuotannolle että riittävälle säätökykyiselle sähköntuotannolle*

   ELFi: Hyvin keskeistä päästöttömän tuotannon verkkoon pääsylle ja sähköjärjestelmän säätökyvylle ovat riittävät alueiden väliset siirtoyhteydet. Mielestämme Suomen tulisi korostaa EU-vaikuttamisessa, että jo vuonna 2018 sovitut sitoumukset 70% siirto-yhteyskapasiteetista alueiden välillä tulisi mahdollisimman pian antaa markkinoiden käyttöön.

4. *Tuetun kapasiteetin on osallistuttava sähkömarkkinoiden hinnanmuodostukseen*

   ELFi: Jos PPA-sopimukset ovat kaupallisia yritysten välisiä sopimuksia, ei niihin tule asettaa ulkopuolelta velvoitteita. PPA-sopimukset, joihin julkinen taho osallistuu ja erityisesti CfD-sopimusosapuolet tulisi velvoittaa toimimaan julkisen markkinapaikan kautta. Tämän lisäksi on tärkeää, että sopimusosapuolten tulee vastata omasta taseestaan samoin ehdoin kuin muidenkin markkinatoimijoiden.

5. *Tehtyjen muutosten on tuotava hyötyjä loppuasiakkaille*

ELFi: Mielestämme tämän periaatteen tulisi olla ensimmäisenä. ELFin jäsenille keskeistä onnistuneelle sähkömarkkinarakenteelle on

a) sähkön hinnanmuodostuksen luetettavuus ja vakaus sekä hinnan kilpailukykyisyys
b) toimiva ja tehokas kilpailu sähkön tuotannossa
c) toimivat finanssimarkkinat sähkön hintasuojaukselle ja viranomainen Suomessa, jonka vastuulla olisi finanssimarkkinan yleisten olosuhteiden seuranta
d) sähkömarkkinan ja sen sääntöjen läpinäkyvyys
e) tehokas ja riittävästi resursoitu markkinavalvonta sekä sen toiminnasta viestiminen
f) alhainen kynnys uusien toimijoiden markkinoille tuloon sähkön tuotannolle ja asiakkaille suuntautuville palveluille
g) kustannustehokas sähköverkkotoiminta

EU:n yhteisen sähkömarkkinan kehittäminen on erittäin laaja ja aikaa vievä prosessi. Jos edellä mainittuja kohdan viisi asioita saadaan ensin kehitettyä hyvin toimiviksi Suomessa ja Pohjoismaissa, olisi niitä huomattavasti helpompi ehdottaa EU-tason ratkaisuiksi.

EU-tason yleisperiaatteena tulee olla ehdotettu *”Tehtyjen muutosten on tuotava hyötyjä loppuasiakkaille”*

Kunnioittavasti
Pasi Kuokkanen
toimitusjohtaja
Suomen Sähkönkäyttäjät ry